

Datum van
inontvangstneming

:

27/06/2023

Zaak C-194/23

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

27 maart 2023

Verwijzende rechter:

Cour d'appel d'Amiens (Frankrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

21 maart 2023

Appellante:

Société Air France SA

Geïntimeerden:

M. L., echtgenote van X. G.

X. G.

C. G.

R. G.

L. G.

COUR D'APPEL D'AMIENS

EERSTE CIVIELE KAMER

ARREST VAN 21 MAART 2023

[OMISSIS]

Aan de Cour d'appel d'Amiens voorgelegde beslissing: VONNIS VAN DE TRIBUNAL JUDICIAIRE DE SENLIS VAN 1 DECEMBER 2020

IN TEGENWOORDIGHEID VAN:

S.A. AIR FRANCE [OMISSIS]

[OMISSIS]

[OMISSIS] ROISSY

[OMISSIS]

APPELLANTE

EN

M. L., echtgenote van X. G.

X. G.

C. G.

R. G.

L. G.

[OMISSIS]

GEÏNTIMEERDEN

[OMISSIS]

BESLISSING:

FEITEN EN PROCEDURE

- 1 Voor een vakantie op het eiland Rodrigues van 22 februari tot en met 4 maart 2018 met hun drie kinderen hebben X. G. en zijn echtgenote M. L. op 3 februari 2018 drie opeenvolgende boekingen verricht via het online reisbureau Expedia: een eerste boeking voor retourvluchten Parijs-Mahébourg ten bedrage van EUR 8190,29, een tweede boeking voor retourvluchten Mahébourg-Rodrigues ten bedrage van EUR 1042,90 en een derde boeking voor een hotelovernachting in Mahébourg op 23 februari 2018 ten bedrage van EUR 807,77. Via een ander reisbureau hebben zij acht hotelovernachtingen op Rodrigues geboekt.
- 2 De vlucht van Parijs naar Mahébourg zou in het kader van een codesharingovereenkomst met de contractuele vervoerder Air Mauritius door Air France worden uitgevoerd.
- 3 Wegens een staking van het personeel van Air France werd deze vlucht van Parijs naar Mahébourg van 22 februari 2018 geannuleerd. De passagiers waren daarvan op 21 februari 2018 per e-mail door Air Mauritius op de hoogte gesteld.

- 4 X. G. en M. L. hebben daardoor van hun reis moeten afzien en waren alle door hen betaalde hotelkosten kwijt omdat zij hun overnachtingen te laat hadden geannuleerd.
- 5 Bij aangetekende brief met ontvangstbevestiging van 8 maart 2018 hebben X. G. en M. L. bij Air France een klacht ingediend om krachtens verordening (EG) nr. 261/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 11 februari 2004 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels inzake compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten (hierna: „verordening nr. 261/2004”) terugbetaling van de vliegtickets alsook compensatie van hun overbodig geworden hotelovernachtingen te verkrijgen.
- 6 Bij e-mail van 6 februari 2019 heeft Expedia geweigerd de vliegtickets terug te betalen op de grond dat zij niet de oorzaak was van de annulering van de vlucht en heeft zij X.G. en M.L. verzocht hun vordering rechtstreeks bij de luchtvaartmaatschappij in te dienen.
- 7 Op 4 september 2019 heeft Air France de retourtickets Parijs-Mahébourg terugbetaald.
- 8 X. G., M. L. en hun kinderen achtten deze compensatie echter ontoereikend en hebben Air France daarom gedagvaard voor de tribunal judiciaire de Senlis (rechter in eerste aanleg Senlis, Frankrijk).
- 9 Bij vonnis van 1 december 2020 heeft de tribunal judiciaire de Senlis (rechter in eerste aanleg Senlis) de vorderingen van X. G. en M. L. toegewezen en hun drie schadevergoedingen toegekend: EUR 1 042,90 voor het verlies van de retourtickets Mahébourg-Rodrigues, 807,77 EUR voor het verlies van de hotelovernachting in Mahébourg en 7 382 EUR voor het verlies van de acht hotelovernachtingen op Rodrigues.
- 10 Deze eerste rechter was van mening dat de retourtickets Mahébourg-Rodrigues niet op basis van verordening nr. 261/2004 konden worden terugbetaald. Volgens hem konden de vluchten van Parijs naar Mahébourg en van Mahébourg naar Rodrigues niet als „rechtstreeks aansluitende vluchten” in de zin van de verordening worden aangemerkt omdat deze afzonderlijk waren geboekt waren. Wel heeft de rechter krachtens het Franse recht inzake contractuele aansprakelijkheid de vordering tot terugbetaling van de vliegtickets en de overbodig geworden hotelovernachtingen toegekend als verdere compensatie.
- 11 Air France heeft op 6 januari 2021 hoger beroep ingesteld.
- 12 De Cour d’appel d’Amiens (rechter in tweede aanleg Amiens, Frankrijk) heeft partijen in kennis gesteld van zijn voornemen om prejudiciële vragen voor te leggen aan het Hof. Partijen hebben hun opmerkingen op 9 en 10 maart 2023 kunnen indienen.

Toepasselijke bepalingen

Unierecht

- 13 De overwegingen 1 en 2 van verordening nr. 261/2004 luiden:
- „(1) Het optreden van de [Unie] op het gebied van het luchtvervoer moet onder meer gericht zijn op de waarborging van een hoog niveau van bescherming van de passagiers, met volledige inachtneming van de eisen op het gebied van consumentenbescherming in het algemeen.
- (2) Instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten brengen voor passagiers ernstige moeilijkheden en ongemak met zich mee.”
- 14 Artikel 2 van deze verordening, met als opschrift „Definities”, bepaalt: „Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:
- [...]
- b) ‚luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert’: een luchtvaartmaatschappij die een vlucht uitvoert of voornemens is een vlucht uit te voeren in het kader van een overeenkomst met een passagier of namens een andere natuurlijke of rechtspersoon die een overeenkomst heeft met die passagier;
- [...]
- h) ‚eindbestemming’: de bestemming die vermeld staat op het bij de incheckbalie aangeboden ticket of, in geval van rechtstreeks aansluitende vluchten, de bestemming van de laatste vlucht; [...]”
- 15 Krachtens artikel 3, lid 5, van die verordening is zij „van toepassing op elke luchtvaartmaatschappij die een vlucht uitvoert en vervoer aanbiedt aan passagiers als bedoeld in de leden 1 en 2. Indien de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert geen overeenkomst heeft met de passagier, doch activiteiten uitvoert die onder deze verordening vallen, wordt zij geacht dit te doen namens de persoon die een overeenkomst heeft met die passagier.”
- 16 Artikel 5 van deze verordening, met als opschrift „Annulering”, bepaalt in lid 1:
- „In geval van annulering van een vlucht:
- a) wordt de betrokken passagiers door de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert bijstand geboden als bedoeld in artikel 8; [...]”
- 17 Artikel 8, van verordening nr. 261/2004, met als opschrift „Recht op terugbetaling of een alternatief reisplan”, bepaalt in lid 1:
- „Wanneer naar dit artikel wordt verwezen, krijgen de passagiers de keuze tussen:

- a) - volledige terugbetaling van het ticket binnen zeven dagen, overeenkomstig het bepaalde in artikel 7, lid 3, tegen de prijs waarvoor het gekocht was, voor het gedeelte of de gedeelten van de reis die niet zijn gemaakt en voor het gedeelte en de gedeelten die reeds zijn gemaakt indien verder reizen in het licht van het oorspronkelijke reisplan van de passagier geen zin meer heeft, [...]
- b) een andere vlucht [...] naar hun eindbestemming [...].”
- 18 Volgens artikel 12, lid 1, eerste volzin, is deze verordening „van toepassing onverminderd de rechten van een passagier op verdere compensatie”.

Frans recht

- 19 Volgens artikel 1205 van de code civil (burgerlijk wetboek) kan voor een derde worden bedongen. Een van de contractpartijen, de bedingende partij, kan de andere partij, de belovende partij, doen beloven een prestatie jegens een derde, te weten de begunstigde, te verrichten. Artikel 1206 van dit wetboek bepaalt dat de begunstigde een rechtstreeks recht op die prestatie bij de belovende partij kan afdwingen zodra deze is bedongen. Het beding wordt onherroepelijk op het tijdstip waarop de bedingende of de belovende partij de aanvaarding ervan ontvangt.
- 20 Krachtens de codesharingovereenkomst heeft Air France zich er als belovende partij jegens Air Mauritius als bedingende partij toe verbonden het vervoer ten behoeve van de luchtreizigers die dit bij de boeking hebben aanvaard, uit te voeren. Het derdenbeding kan de grondslag vormen voor het rechtstreekse recht van de passagiers jegens Air France, die niet hun contractpartner is. De Cour de cassation (hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken, Frankrijk) heeft geoordeeld dat het feit dat de betaling voor het vervoer krachtens de overeenkomst ten laste komt van de begunstigde, niet uitsluit dat er sprake is van een derdenbeding (Ire Civ., 21 november 1978, cassatieberoep nr. 77-14.653).
- 21 Artikel 1231-1 van de code civil bepaalt dat de schuldenaar die zijn contractuele verplichting niet nakomt, wordt veroordeeld, behoudens overmacht. Volgens artikel 1231-3 van dat wetboek kan alleen schade worden vergoed die bij de sluiting van de overeenkomst was of kon worden voorzien.

STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

- 22 Air France betoogt dat zij op grond van verordening nr. 261/2004 niet gehouden is tot terugbetaling van de vliegtickets voor Mahébourg-Rodrigues, omdat de vluchten Parijs-Mahébourg en Mahébourg-Rodrigues geen „rechtstreeks aansluitende vluchten” zijn. De luchtvaartmaatschappij voert aan dat voor deze vluchten voorwerp zijn van twee afzonderlijke boekingen en vervoersovereenkomsten, en dat zij uitsluitend verantwoordelijk was voor de vluchten Parijs-Mahébourg. Air France stelt voorts dat de 19 uur durende tussenlanding in Mahébourg op de heenvlucht, in combinatie met de geboekte hotelovernachting in dat tijdsbestek, een onderbreking vormt waardoor er geen

sprake kan zijn van „rechtstreeks aansluitende vluchten”. Met betrekking tot de subsidiaire vordering tot compensatie op grond van het Franse recht inzake contractuele aansprakelijkheid betoogt Air France dat de schade in verband met het verlies van de vliegtickets Mahébourg-Rodrigues op het tijdstip waarop de overeenkomst werd gesloten, niet kon worden voorzien. Ook wat de vordering tot verdere compensatie van de verblijfkosten betreft, voert zij aan dat zij niet kon voorzien dat er overeenkomsten voor hotelovernachtingen werden gesloten.

- 23 Volgens X. G. en M. L. is Air France krachtens artikel 5, lid 1, onder a), van verordening nr. 261/2004, gelezen in samenhang met artikel 8, lid 1, ervan, verplicht de prijs voor de tweede vlucht aan hen terug te betalen. Zij stellen dat de retourvluchten Parijs-Mahébourg en Mahébourg-Rodrigues „rechtstreeks aansluitende vluchten” vormen omdat zij de vervoerovereenkomsten hebben gesloten met één enkele luchtvaartmaatschappij, Air Mauritius, die wist wat de eindbestemming van de reis was, ongeacht de afspraken tussen Air Mauritius en Air France voor de uitvoering van de eerste vlucht. Volgens hen sluit de duur van de tussenlanding op de heenreis niet uit dat er sprake is van „rechtstreeks aansluitende vluchten”, aangezien de terugreis hetzelfde traject volgt als de heenreis. Subsidiair vorderen zij compensatie voor het verlies van de vliegtickets Mahébourg-Rodrigues op basis van het Franse recht inzake contractuele aansprakelijkheid. Volgens hen wist Air France namelijk wat de eindbestemming van de reis was. Wat voorts de vordering tot verdere compensatie van de verblijfkosten betreft stellen zij dat Air France hun schade uit dien hoofde redelijkerwijs kon voorzien.

MOTIVERING VAN HET VERZOEK OM EEN PREJUDICIËLE BESLISSING

- 24 Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft voor recht verklaard dat het begrip „rechtstreeks aansluitende vluchten” in de zin van artikel 2, onder h), van verordening nr. 261/2004 moet worden begrepen als twee of meer vluchten die een geheel vormen voor het krachtens verordening nr. 261/2004 aan passagiers toekomende recht op compensatie. Dat is het geval wanneer twee of meer vluchten in het kader van één enkele boeking zijn aangekocht (arrest van 26 februari 2013, C-11/11, punten 17 en 18; arrest van 31 mei 2018, C-537/17, punten 18 en 19; arrest van 11 juli 2019, Ceské aerolinie, C-502/18, punt 16, en arrest van 6 oktober 2022, fliightright, C-436/21, punt 20).
- 25 De Cour d’appel d’Amiens wenst te vernemen hoe met het oog op het aan passagiers toekomende recht op compensatie in de zin van de verordening moet worden beoordeeld of er sprake is van twee of meer vluchten die een geheel vormen. Meer in het bijzonder vraagt de verwijzende rechter zich af die beoordeling moet worden verricht aan de hand van een globale analyse van alle elementen van de betrokken vervoershandeling, dan wel of naast het feit dat het om meerdere vluchten gaat, bepaalde elementen moeten bestaan, met name het feit dat de vluchten één enkele boeking vormen.

- 26 In casu konden de vanuit Parijs vertrekkende passagiers niet anders dan een aansluitende vlucht nemen om naar hun eindbestemming Rodrigues te reizen. Zij hebben de twee retourvluchten Parijs-Mahébourg en Mahébourg-Rodrigues op dezelfde dag en in een tijdsbestek van zeven minuten geboekt bij hetzelfde online reisbureau. De twee vervoersovereenkomsten zijn gesloten met één luchtvaartmaatschappij, Air Mauritius, waarbij Air France de vlucht Parijs-Mahébourg in haar plaats zou verzorgen. Het reisplan zag er als volgt uit: op de heenreis een eerste vlucht vanaf Parijs op 22 februari met vertrektijd 23.35 uur en aankomsttijd 13.35 uur in Mahébourg op 23 februari, en een tweede vlucht vanaf Mahébourg op 24 februari met vertrektijd 8.45 uur en aankomsttijd 10.15 uur in Rodrigues. De terugreis bestond uit een eerste vlucht vanaf Rodrigues op 4 maart om 15.10 uur met aankomsttijd 16.50 uur in Mahébourg en een tweede vlucht vanuit Mahébourg op dezelfde dag met vertrektijd 22 uur en aankomsttijd 5.50 uur op 5 maart.
- 27 In een globale benadering kunnen het feit dat er geen rechtstreekse vluchten naar de eindbestemming bestaan, het feit dat de boekingen gelijktijdig zijn verricht via hetzelfde online reisbureau, het feit dat de vervoersovereenkomsten door dezelfde partijen zijn gesloten en het feit dat het zowel bij de heen- als bij de terugreis om opeenvolgende vluchten ging, aanwijzingen vormen dat er sprake is van één enkele vervoershandeling, ook al zijn er twee boekingen verricht.
- 28 De vraag rijst dus of vluchten in één enkele boeking moeten zijn aangekocht om te kunnen worden beschouwd als „rechtstreeks aansluitende vluchten”, dan wel of dit slechts een van de mogelijke aanwijzingen vormt en de nationale rechterlijke instanties bij afzonderlijke boekingen andere elementen in aanmerking kunnen nemen waaruit blijkt dat er wel degelijk sprake is van een geheel van vluchten.
- 29 In het geval dat ook afzonderlijke boekingen onder het begrip „rechtstreeks aansluitende vluchten” vallen, wenst de Cour d’appel d’Amiens tevens te vernemen of dit ook het geval is in het licht van de omstandigheden van de tussenlanding tussen de twee heenvluchten.
- 30 In casu lijken de omstandigheden van deze tussenlanding op de heenreis, namelijk een overstaptijd van 19 uur – met hotelovernachting buiten de luchthaven – die evenwel niet lang genoeg is om een toeristische activiteit in Mahébourg te kunnen ondernemen, niet noodzakelijkerwijs te kunnen uitsluiten dat er sprake is van een geheel van vluchten, met name wanneer de rechter de vervoershandeling globaal moet analyseren.
- 31 De vraag rijst dan ook of de omstandigheden van de tussenlanding zoals in de onderhavige zaak in de weg kunnen staan aan de kwalificatie „rechtstreeks aansluitende vluchten”, dan wel of er op grond van de concrete omstandigheden van de tussenlanding wel sprake kan zijn van een geheel van vluchten.
- 32 Indien er geen sprake is van „rechtstreeks aansluitende vluchten”, kan de Air France niet op basis van verordening nr. 261/2004 worden verplicht de

retourvlucht Mahébourg-Rodrigues terug te betalen. In dat geval rijst de vraag of deze terugbetaling onder het begrip „verdere compensatie” kan vallen.

- 33 Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft voor recht verklaard dat de krachtens artikel 12 van verordening nr. 261/2004 aan luchtreizigers toegekende compensatie de toepassing van de in bedoelde verordening bepaalde maatregelen wenst aan te vullen zodat de passagiers worden vergoed voor alle schade die zij hebben geleden wegens de niet-nakoming door de luchtvervoerder van zijn contractuele verplichtingen. Op grond van die bepaling kan de nationale rechter de luchtvervoerder dus veroordelen tot vergoeding van de schade die de passagiers hebben geleden als gevolg van de niet-nakoming van de luchtvervoerovereenkomst op grond van een andere rechtsgrondslag dan verordening nr. 261/2004, dit wil met name zeggen onder de in het Verdrag van Montreal of in het nationale recht bepaalde voorwaarden (arrest van 13 oktober 2011, ██████████ e.a., C-83/10, punt 38).
- 34 Het Hof van Justitie heeft verduidelijkt dat er wordt gesproken van verdere compensatie in de zin van artikel 12, lid 1, van verordening nr. 261/2004 wanneer de compensatie voortkomt uit een van de in artikel 1, lid 1, van die verordening genoemde situaties, die hebben geleid tot ongemak dat krachtens die verordening op onmiddellijke en gestandaardiseerde wijze wordt gecompenseerd (arrest van 29 juli 2019, ██████████ C-354/18, punt 37).
- 35 Het Hof van Justitie heeft daarentegen geoordeeld dat wanneer een luchtvervoerder de krachtens artikel 8 op hem rustende verplichtingen niet nakomt, de luchtreizigers aanspraak kunnen maken op een recht op compensatie op grond van de in bedoeld artikel vermelde elementen, waarbij een dergelijke vordering niet mag worden opgevat als strekkende tot het verkrijgen van een schadevergoeding die, bij wijze van individuele schadeloosstelling, schade vergoedt die het gevolg is van de annulering van de vlucht (zie in die zin arrest van 13 oktober 2011, ██████████ e.a., C-83/10, punten 42 tot en met 44, en arrest van 31 januari 2013, ██████████ C-12/11, punt 20).
- 36 Indien wordt vastgesteld dat er geen sprake is van „rechtstreeks aansluitende vluchten”, zou de vlucht Mahébourg-Rodrigues niet meer onder de bijstandsplicht van artikel 8 van de verordening vallen en zou die vlucht subsidiair onder de verdere compensatie van artikel 12 van de verordening moeten kunnen vallen, zelfs indien zij schade betreft die gelijkwaardig is aan de schade waarvoor de compensatie door voornoemd artikel 8 wordt gewaarborgd.
- 37 De vraag is of het begrip „verdere compensatie” in artikel 12, lid 1, van verordening nr. 261/2004 ook de compensatie omvat van vervoerskosten die overbodig zijn geworden en die niet op grond van artikel 8 van deze verordening kunnen worden vergoed.
- 38 Ten slotte rijst de vraag of het begrip „verdere compensatie” in artikel 12, lid 1, van verordening nr. 261/2004 betrekking heeft op alle schade die is geleden

doordat de overeenkomst niet is nagekomen, en verder reikt dan de nationaalrechtelijke beperkingen zoals de voorzienbaarheid van de schade naar Frans recht.

DICTIONNAIRE

De Cour d'appel d'Amiens,

verzoekt het Hof van Justitie van de Europese Unie, gelet op artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

1) Moet het begrip „rechtstreeks aansluitende vluchten” in artikel 2, onder h), van verordening nr. 261/2004 aldus worden uitgelegd dat dit begrip alleen de vluchten omvat die samen in één keer zijn geboekt, of vormt één enkele boeking slechts een van de aanwijzingen en kunnen de nationale rechterlijke instanties in geval van afzonderlijke boekingen zoeken naar andere elementen die een serie vluchten kunnen karakteriseren?

2) Indien afzonderlijke boekingen onder het begrip „rechtstreeks aansluitende vluchten” kunnen vallen, moet dat begrip dan aldus worden uitgelegd dat de omstandigheden van de tussenlanding als in de onderhavige zaak, namelijk een overstaptijd van 19 uur met een hotelovernachting buiten de luchthaven, een serie vluchten kunnen uitsluiten?

3) Indien geen sprake kan zijn van het begrip „rechtstreeks aansluitende vluchten”, moet het begrip „verdere compensatie” in artikel 12, lid 1, van verordening nr. 261/2004 dan aldus worden uitgelegd dat hieronder ook wordt verstaan de compensatie van vervoerkosten die overbodig zijn geworden en die niet op basis van artikel 8 van deze verordening kunnen worden vergoed?

4) Moet het begrip „verdere compensatie” in artikel 12, lid 1, van verordening nr. 261/2004 aldus worden uitgelegd dat hieronder alle schade valt die voortvloeit uit de niet-nakoming van de overeenkomst, en het verder reikt dan de in nationaal recht gestelde beperkingen zoals de voorzienbaarheid van de schade naar Frans recht?”

De Cour d'appel d'Amiens schorst de behandeling van de zaak tot het Hof van Justitie van de Europese Unie uitspraak zal hebben gedaan.

[OMISSIS]